Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Fjerde Afdeling)

21. november 2019*

»Præjudiciel forelæggelse – design – forordning (EF) nr. 6/2002 – artikel 90, stk. 1 – foreløbige, herunder sikrende, retsmidler – kompetence for de nationale designdomstole i første instans – enekompetence for de domstole, som er udpeget i henhold til denne bestemmelse«

I sag C-678/18,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Hoge Raad der Nederlanden (Nederlandenes øverste domstol) ved afgørelse af 2. november 2018, indgået til Domstolen den 5. november 2018, i sagen

Procureur-Generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden

har

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, M. Vilaras (refererende dommer), og dommerne S. Rodin, D. Šváby, K. Jürimäe og N. Piçarra,

generaladvokat: M. Campos Sánchez-Bordona,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

– Procureur-Generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden ved R. van Peursem, som befuldmægtiget,

– den nederlandske regering ved C.S. Schillemans og M. Bulterman, som befuldmægtigede,

– Europa-Kommissionen ved É. Gippini Fournier og A. Nijenhuis, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 18. september 2019,

afsagt følgende

* Processprog: nederlandsk.

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 90, stk. 1, i Rådets forordning (EF) nr. 6/2002 af 12. december 2001 om EF-design (EFT 2002, L 3, s. 1).

2 Anmodningen er indgivet i forbindelse med en kassationsanke af hensyn til retsanvendelsen, som er iværksat af Procureur-Generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden (statsadvokaten ved Nederlandenes øverste Domstol, herefter »statsadvokaten«) til prøvelse af en dom afsagt af afdelingen for sager om foreløbige forholdsregler ved rechtbank Amsterdam (ret i første instans i Amsterdam, Nederlandene) den 12. januar 2017 vedrørende udpegelsen af de domstole, som kan træffe afgørelse om iværksættelse af foreløbige, herunder sikrende, retsmidler med hensyn til søgsmål vedrørende EF-design.

Retsforskrifter

EU-retten

3 Afsnit IX i forordning nr. 6/2002 med overskriften »Kompetence og retspleje i søgsmål vedrørende EF-design« indeholder bl.a. en anden afdeling med overskriften »Retssager om krænkelse af EF-design og om EF-designs gyldighed«, som omfatter forordningens artikel 80-92.

4 Artikel 80 i forordning nr. 6/2002 med overskriften »EF-designdomstole« bestemmer i stk. 1:

»Medlemsstaterne udpeger på deres områder det mindst mulige antal nationale domstole i første og anden instans som muligt (EF-designdomstole), til varetagelse af de opgaver, der pålægges ved denne forordning.«

5 Denne forordnings artikel 81 med overskriften »Kompetence med hensyn til søgsmål vedrørende krænkelse og gyldighed« bestemmer:

»EF-designdomstolene har enekompetence til at afgøre:

a) søgsmål vedrørende krænkelse af EF-design og – for så vidt dette er tilladt efter national lovgivning – søgsmål vedrørende risiko for sådan krænkelse

b) søgsmål for at få fastslået, at der ikke foreligger krænkelse af et EF-design, for så vidt sådanne søgsmål er tilladt efter national lovgivning

c) søgsmål vedrørende ugyldighed af et ikke-registreret EF-design

d) modkrav om et EF-designs ugyldighed fremsat i forbindelse med søgsmål i henhold til litra a).«

6 Nævnte forordnings artikel 90 med overskriften »Foreløbige, herunder sikrende retsmidler« bestemmer:

»1. For så vidt angår EF-design, kan der ved domstolene, herunder EF-designdomstolene, i en medlemsstat fremsættes anmodning om iværksættelse af sådanne foreløbige, herunder sikrende retsmidler, som i henhold til den pågældende stats lovgivning kan bringes i anvendelse over for nationale design, uanset om en EF-designdomstol i en anden medlemsstat i henhold til denne forordning har kompetence med hensyn til realitetsspørgsmålet.

[…]

3. En EF-designdomstol, der er kompetent i henhold til artikel 82, stk. 1, 2, 3 og 4, kan træffe afgørelse om iværksættelse af foreløbige, herunder sikrende retsmidler, der – med forbehold af en eventuel nødvendig procedure for anerkendelse og fuldbyrdelse i overensstemmelse med afsnit III i fuldbyrdelseskonventionen – kan anvendes i samtlige medlemsstater. Ingen anden domstol har denne kompetence.«

Nederlandsk ret

7 Artikel 3 i wet tot uitvoering van de verordening van de Raad van de Europese Unie betreffende Gemeenschapsmodellen houdende aanwijzing van de rechtbank voor het Gemeenschapsmodel (Uitvoeringswet EG – verordening betreffende Gemeenschapsmodellen) (lov om gennemførelse af Rådet for Den Europæiske Unions forordning om EF-design og om udpegelse af EF-designdomstolen) af 4. november 2004 (Stb. 2004, nr. 573, herefter »lov af 4. november 2004«) bestemmer:

»For alle søgsmål som omhandlet i […] artikel 81 [i forordning nr. 6/2002] er rechtbank Den Haag [(ret i første instans, Haag)] enekompetent i første instans og for hastesager om foreløbige forholdsregler afdelingen for sager om foreløbige forholdsregler ved denne ret.«

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

8 Spin Master Ltd er en virksomhed, som er etableret i Toronto (Canada), og som udøver sin virksomhed inden for legetøjsbranchen. Under mærket Bunchems forhandler virksomheden legetøj i form af små kugler i plast, som klistrer til hinanden, og som findes i otte farver. Ved hjælp af disse kugler kan man lave mange forskellige former og figurer.

9 Den 16. januar 2015 blev der i Spin Masters navn og under sagsnr. 002614669-0002 registreret et EF-design for dette legetøj.

10 High5 Products BV er et selskab med hjemsted i Waalwijk (Nederlandene), som under mærket »Linkeez« forhandler legetøjskugler, som klistrer til hinanden, og som også findes i otte farver.

11 Ved skrivelse af 18. november 2016 krævede Spin Master, at High5 Products skulle ophøre med at krænke det ovenfor nævnte EF-design.

12 Eftersom High5 Products ikke efterkom denne opfordring, anlagde Spin Master en sag om foreløbige retsmidler ved rechtbank Amsterdam (ret i første instans i Amsterdam) med påstand om forbud mod at markedsføre de af High5 Products' udbudte produkter.

13 Hvad angår den indsigelse om, at rechtbank Amsterdam (ret i første instans i Amsterdam) manglede kompetence, fastslog denne ret i sin dom af 12. januar 2017, at den havde kompetence til at træffe afgørelse i den sag om foreløbige forholdsregler, som var anlagt for den. I denne forbindelse støttede den sig på den omstændighed dels, at den ifølge nederlandsk ret har kompetence til at påkende lignende krav, der støttes på et Beneluxdesign, dels, at artikel 3 i lov af 4. november 2004 ikke betyder, at denne ret ikke skulle have kompetence i en sag om foreløbige forholdsregler, hvor der er nedlagt påstand om et forbud, der er begrænset til det nederlandske område, såsom den påstand, der er nedlagt for den.

14 Den 31. august 2018 iværksatte statsadvokaten kassationsanke til prøvelse af denne dom af hensyn til retsanvendelsen ved Hoge Raad der Nederlanden (Nederlandenes øverste domstol) med påstand om, at afdelingen for sager om foreløbige forholdsregler ved rechtbank Den Haag (retten i første instans i

Haag, Nederlandene) i dens egenskab af den ret, som er udpeget i henhold til artikel 80, stk. 1, i forordning nr. 6/2002, har enekompetence med hensyn til søgsmål vedrørende EU-design, herunder med hensyn til foreløbige, herunder sikrende, retsmidler.

15 Den forelæggende ret har anført, at den er blevet stillet et spørgsmål om, hvorvidt artikel 90, stk. 1, i forordning nr. 6/2002 er til hinder for, at lovgivningen i en medlemsstat bestemmer, at den enekompetence, der tilkommer de domstole, som er udpeget i henhold til denne forordnings artikel 80, stk. 1, også gælder for foreløbige, herunder sikrende, retsmidler som omhandlet i artikel 90, stk. 1.

16 Den forelæggende ret har fremhævet den omstændighed, at den nederlandske lovgiver med vedtagelsen af artikel 3 i lov af 4. november 2004 har ønsket at udnytte den særlige ekspertise med hensyn til søgsmål vedrørende EF-design, som rechtbank Den Haag (ret i første instans i Haag) og Gerechtshof Den Haag (appeldomstolen i Haag, Nederlandene) har. Den har bemærket, at spørgsmålet om, hvorvidt de domstole, som er udpeget i henhold til artikel 80, stk. 1, i forordning nr. 6/2002, har enekompetence til at træffe foreløbige, herunder sikrende, retsmidler, er rejst såvel i praksis som i teorien, heriblandt i andre medlemsstater end Nederlandene.

17 Den forelæggende ret har rejst tvivl om fortolkningen af artikel 90, stk. 1, i forordning nr. 6/2002. Ifølge en første fortolkning har EU-lovgiver haft til hensigt at indføre obligatoriske undtagelser fra det på anden vis udtrykte ønske om at fremme en specialisering hos domstolene, idet medlemsstaterne ikke frit kan give EF-designdomstolene enekompetence til at træffe afgørelse om alle anmodninger om foreløbige, herunder sikrende, retsmidler med hensyn til søgsmål vedrørende design. Ifølge en anden fortolkning ønskede EU-lovgiver således blot at give medlemsstaterne beføjelse til i deres nationale lovgivning at fastsætte bestemmelser om, at kompetencen til at træffe afgørelse om sådanne anmodninger ligeledes er tildelt andre domstole, som har kompetence til at iværksætte sådanne foranstaltninger i sager vedrørende nationale design.

18 Ifølge denne fortolkning, og for så vidt som artikel 81 i forordning nr. 6/2002 bindende bestemmer, at EF-designdomstolene internt har enekompetencen med hensyn til de i denne artikel nævnte søgsmål, gælder artikel 90 kun for foreløbige, herunder sikrende, retsmidler af anden art.

19 Endelig har den forelæggende ret præciseret, at en ophævelse af en dom efter en appel af hensyn til retsanvendelsen, som er iværksat af statsadvokaten, ikke har indflydelse på parternes retsstilling i henhold til denne dom, idet retsforhandlingerne uden undtagelse angår retsspørgsmål, der ofte opstår, og hvorom retspraksis indeholder modstridende afgørelser.

20 På denne baggrund har Hoge Raad der Nederlanden (Nederlandenes øverste domstol) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal artikel 90, stk. 1, i forordning […] nr. 6/2002 […] fortolkes således, at [bestemmelsen] bindende tillægger alle de der nævnte domstole i en medlemsstat beføjelse til at træffe [afgørelse om iværksættelse af] foreløbige, herunder sikrende retsmidler, eller kan medlemsstaterne – helt eller delvist – selv frit give de domstole, som i medfør af nævnte forordnings artikel 80, stk. 1, er udpeget som EF-designdomstole (i første og anden instans), enekompetence til at træffe [afgørelse om iværksættelse af] sådanne retsmidler?«

Formaliteten vedrørende anmodningen om præjudiciel afgørelse

21 Ifølge den forelæggende rets oplysninger har statsadvokaten enekompetence til at iværksætte kassationsanke af hensyn til retsanvendelsen, og formålet hermed er at ophæve retsafgørelser, efter at parternes muligheder med de almindelige retsmidler er udtømt. Hvis appellen tages til følge, ophæves den pågældende retsafgørelse, uden at situationen mellem parterne ændres.

22 Den nederlandske regering har anført, at anmodningen om præjudiciel afgørelse skal antages til realitetsbehandling, eftersom den forelæggende ret skal træffe afgørelse vedrørende en af statsadvokaten iværksat appel af hensyn til retsanvendelsen, som er et retsmiddel, der tjener retsenheden og den retlige udvikling på nationalt plan.

23 Det bemærkes, at det følger af fast retspraksis, at selv om artikel 267 TEUF ikke forudsætter, at den procedure, hvorunder den nationale ret forelægger præjudicielle spørgsmål for Domstolen, er kontradiktorisk, kan de nationale retter kun forelægge spørgsmål for Domstolen, hvis der verserer en tvist for dem, og hvis forelæggelsen sker med henblik på afgørelse af en retssag (dom af 25.6.2009, Roda Golf & Beach Resort, C-14/08, EU:C:2009:395, præmis 33 og 34, og af 16.6.2016, Pebros Servizi, C-511/14, EU:C:2016:448, præmis 24).

24 Det skal i denne forbindelse blot bemærkes i lighed med det, som er fremhævet af generaladvokaten i punkt 33 i forslaget til afgørelse, at det er afgørende, at det organ, der anmoder om Domstolens bistand, udøver en retslig funktion og finder, at det er nødvendigt at opnå en fortolkning af EU-retten, før det kan træffe afgørelse. Den omstændighed, at situationen mellem parterne i den tvist, der gav anledning til det præjudicielle spørgsmål, ikke længere kan ændres, når der er truffet en endelig afgørelse i den pågældende sag, har ingen indflydelse på disse betragtninger, som vedrører karakteren af de funktioner, der udøves af den forelæggende ret.

25 Det skal endvidere bemærkes, at eftersom udtrykket »afsiger sin dom« som omhandlet i artikel 267, stk. 2, TEUF omfatter hele den proces, der leder frem til den forelæggende rets dom, bør dette udtryk undergives en vid fortolkning for at undgå, at en række processuelle spørgsmål må anses for ikke at kunne antages til realitetsbehandling og ikke kunne fortolkes af Domstolen, og at sidstnævnte ikke kan tage stilling til fortolkningen af alle de EU-retlige processuelle bestemmelser, som den forelæggende ret har pligt til at anvende (jf. i denne retning dom af 11.6.2015, Fahnenbrock m.fl., C-226/13, C-245/13, C-247/13 og C-578/13, EU:C:2015:383, præmis 30, og af 16.6.2016, Pebros Servizi, C-511/14, EU:C:2016:448, præmis 28).

26 Det følger af det ovenstående, at når en ret, hvis afgørelse ikke kan appelleres, som angivet i artikel 267 TEUF, er i tvivl om fortolkningen af EU-retten inden for rammerne af en kassationsanke af hensyn til retsanvendelsen, er den forpligtet til at forelægge Domstolen et præjudicielt spørgsmål, selv om situationen mellem parterne ikke kommer til at ændre sig, efter at Domstolen har truffet en præjudiciel afgørelse.

27 Anmodningen om præjudiciel afgørelse kan følgelig antages til realitetsbehandling.

Det præjudicielle spørgsmål

28 Med sit spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 90, stk. 1, i forordning nr. 6/2002 skal fortolkes således, at bestemmelsen foreskriver, at domstolene i de medlemsstater, der har kompetence til at træffe afgørelse om iværksættelse af foreløbige, herunder sikrende, retsmidler for så vidt angår et nationalt design, ligeledes har kompetence til at iværksætte sådanne foranstaltninger for så vidt angår EF-design, eller om medlemsstaterne – helt eller delvist – selv frit kan give de domstole, som er udpeget som EF-designdomstole, enekompetence i denne henseende.

29 Artikel 90, stk. 1, i forordning nr. 6/2002 bestemmer, at for så vidt angår EF-design kan der ved domstolene, herunder EF-designdomstolene, i en medlemsstat fremsættes anmodning om iværksættelse af sådanne foreløbige, herunder sikrende, retsmidler, som i henhold til den pågældende stats lovgivning kan bringes i anvendelse over for nationale design, uanset om en EF-designdomstol i en anden medlemsstat i henhold til denne forordning har kompetence med hensyn til realitetsspørgsmålet.

30 Den forelæggende rets spørgsmål vedrører navnlig denne bestemmelses første del, dvs. fastlæggelsen af, hvilke domstole der i de enkelte medlemsstater kan træffe afgørelse om iværksættelse af foreløbige, herunder sikrende, retsmidler med hensyn til et EF-design.

31 Det skal bemærkes, at der ved fortolkningen af en EU-retlig bestemmelse ikke blot skal tages hensyn til dens ordlyd, men også til den sammenhæng, hvori bestemmelsen indgår, og de mål, der forfølges med den ordning, som den udgør en del af (dom af 22.6.2016, Thomas Philipps, C-419/15, EU:C:2016:468, præmis 18 og den deri nævnte retspraksis).

32 Det fremgår af ordlyden af artikel 90, stk. 1, i forordning nr. 6/2002, at de retsundergivne kan anmode om iværksættelse af foreløbige, herunder sikrende, retsmidler for så vidt angår EF-design ikke alene ved EF-designdomstolene i den pågældende medlemsstat, men ligeledes ved enhver domstol i den medlemsstat, der har kompetence til at iværksætte foranstaltninger for så vidt angår nationale design. Som anført af generaladvokaten i punkt 41 i forslaget til afgørelse bekræfter anvendelsen af udtrykket »herunder«, at der ikke nødvendigvis skal være tale om en specialiseret domstol.

33 Denne konstatering drages ikke i tvivl af den omstændighed, at ordet »kan« er anvendt i artikel 90, stk. 1, i forordning nr. 6/2002. Anvendelsen af dette ord kan ikke anses for et tegn på, at denne bestemmelse tillægger medlemsstaterne en vis skønsbeføjelse med hensyn til kompetencefordelingen for så vidt angår de foreløbige, herunder sikrende, retsmidler for så vidt angår EF-design. Som generaladvokaten har anført i punkt 66 i forslaget til afgørelse, retter anvendelsen af formuleringen »kan« i denne bestemmelse sig alene til de retsundergivne, som ønsker at henvende sig til en domstol med henblik på, at den træffer afgørelse om, hvorvidt der kan iværksættes foreløbige, herunder sikrende, retsmidler med hensyn til søgsmål af den i artikel 81 i forordning nr. 6/2002 nævnte art.

34 Selv om den nederlandske regering har gjort gældende, at denne bestemmelse ikke regulerer den nationale kompetencefordeling for domstolene i en medlemsstat, men præciserer de internationale kompetenceregler med hensyn til foreløbige, herunder sikrende, retsmidler, fremgår det af en fuldstændig gennemgang af denne bestemmelse, at det alene er bestemmelsens anden del – der imidlertid ikke er genstand for den forelæggende rets spørgsmål – som kan tillægges en sådan rækkevidde, som imidlertid ikke er relevant for fastlæggelsen af, hvilke domstole der i hver enkelt medlemsstat har kompetence til at træffe afgørelse om iværksættelse af foreløbige, herunder sikrende, retsmidler for så vidt angår EF-design.

35 I modsætning til, hvad denne regering har anført, bekræftes konstateringen i denne doms præmis 32 tillige af den sammenhæng, hvori artikel 90, stk. 1, i forordning nr. 6/2002 indgår.

36 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at denne bestemmelse er omfattet af denne forordnings afsnit IX med overskriften »Kompetence og retspleje i søgsmål vedrørende EF-design«. Nærmere bestemt fremgår bestemmelsen af dette afsnits anden afdeling med overskriften »Retssager om krænkelse af EF-design og om EF-designs gyldighed«, som omfatter denne forordnings artikel 80-92.

37 Det fremgår imidlertid af den generelle opbygning af forordning nr. 6/2002, at bestemmelserne i anden afdeling indeholder specifikke regler om retslig kompetence i sager om krænkelse af EF-design og om EF-designs gyldighed. Disse specifikke regler adskiller sig til og med fra de kompetenceregler, der er specifikke for andre tvister vedrørende EF-design end de søgsmål vedrørende krænkelse eller gyldighed af EF-design, som er anført i denne forordnings tredje afdeling af afsnit IX.

38 I modsætning til, hvad den nederlandske regering har gjort gældende, skal det fastslås, at de i artikel 90, stk. 1, i forordning nr. 6/2002 omhandlede foreløbige, herunder sikrende, retsmidler for så vidt angår EF-design dels omfatter de søgsmål vedrørende krænkelse eller gyldighed af EF-design, som er omhandlet i denne forordnings artikel 81, dels kan iværksættes af de domstole i en medlemsstat, som har kompetence til at iværksætte sådanne foranstaltninger for så vidt angår nationale design.

39 Artikel 90, stk. 1, i forordning nr. 6/2002 må i denne forbindelse ikke have en anden rækkevidde end de øvrige bestemmelser i anden afdeling i afsnit IX i denne forordning, eftersom artikel 90, stk. 1 – som fremhævet af generaladvokaten i punkt 50 i forslaget til afgørelse – i lighed med denne forordnings artikel 82-89 henviser til de foranstaltninger, som er nævnt i samme forordnings artikel 81.

40 En sådan fortolkning af artikel 90, stk. 1, opfylder i øvrigt de mål, der forfølges med forordning nr. 6/2002. EU-lovgiver har med indførelsen af EF-designdomstole i hver enkelt medlemsstat nemlig haft til hensigt at medvirke til en specialisering af de domstole, som har kompetence med hensyn til EF-design, for som angivet i 28. betragtning til forordningen at bidrage til udvikling af en ensartet fortolkning af kravene til et EF-designs gyldighed.

41 Selv om det er berettiget at forfølge et sådant mål om ensartet fortolkning hvad angår retssager, hvis realitet vedrører søgsmål om krænkelse og gyldighed, har EU-lovgiver i 29. betragtning til forordning nr. 6/2002 anført, at det er af afgørende betydning, at de rettigheder, der tillægges ved EF-design, kan håndhæves effektivt overalt i Unionen. EU-lovgiver kunne derfor reelt hvad angår anmodninger om foreløbige, herunder sikrende, retsmidler i søgsmål vedrørende krænkelse og gyldighed have prioriteret kravet om nærhed og effektivitet frem for et mål om specialisering.

42 Den omstændighed, at en sådan kompetence tillægges alle domstole i en medlemsstat, som har kompetence til at iværksætte samme foranstaltninger med hensyn til nationale design, er dermed medvirkende til hurtigt og effektivt at sætte en stopper for krænkelser af rettigheder tilhørende indehavere af et EF-design.

43 Virkningen af sådanne foreløbige og sikrende retsmidler har pr. definition en tidsmæssigt begrænset karakter, og deres iværksættelse af den kompetente domstol på området må ikke foregribe den endelige afgørelse i et søgsmål vedrørende krænkelse eller gyldighed, som henhører under EF-designdomstolens enekompetence.

44 Det følger af det ovenstående, at artikel 90, stk. 1, i forordning nr. 6/2002 skal fortolkes således, at bestemmelsen foreskriver, at de domstole i medlemsstaterne, som har kompetence til at træffe afgørelse om iværksættelse af foreløbige, herunder sikrende, retsmidler for så vidt angår nationale design, ligeledes har kompetence til at træffe afgørelse om iværksættelse af sådanne foranstaltninger med hensyn til EF-design.

Sagsomkostninger

45 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Fjerde Afdeling) for ret:

Artikel 90, stk. 1, i Rådets forordning (EF) nr. 6/2002 af 12. december 2001 om EF-design skal fortolkes således, at bestemmelsen foreskriver, at de domstole i medlemsstaterne, som har kompetence til at træffe afgørelse om iværksættelse af foreløbige, herunder sikrende, retsmidler for så vidt angår nationale design, ligeledes har kompetence til at iværksætte sådanne foranstaltninger med hensyn til EF-design.

Underskrifter